

УДК 314

Кириченко Т.О.

Здобувач кафедри менеджменту ЗЕД та євроінтеграції

Сумський національний аграрний університет

E-mail: honey11t@ukr.net

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУМСЬКОГО РЕГІОНУ

Демографічний чинник являє собою один із визначальних факторів стабільного розвитку регіону. Актуальним є дослідження регіональних демографічних проблем, факторів що мають вплив на їх появу або спричинили розвиток, визначення залежності цього процесу від соціально-економічного розвитку регіону. У статті досліджені демографічні проблеми Сумської області, зокрема чисельність населення, народжуваність, смертність та природний приріст, стан міграції населення, рівень зайнятості та рівень безробіття. В регіоні відмічається тенденція поступової депопуляції населення – кількість померлих значно переважає над кількістю народжених і поступово збільшується. Несприятливі соціально-економічні умови, низька якість життя і як наслідок низька тривалість життя, певні особливості способу життя людей, наявність шкідливих звичок, недостатній рівень медичного обслуговування, погіршення екологічної ситуації, незбалансоване харчування. У Сумській області відмічається високий рівень захворюваності, основу структури якої складають хвороби систем кровообігу, органів дихання, сечостатевої системи, отримані травми. Чисельність зайнятого населення у віці 15- 70 років у 2016 році становила 478,5 тис. осіб, рівень зайнятості становив 56,8%. Чисельність безробітних становила 48,8 тис. осіб а рівень безробіття становив 9,3% економічно активного населення. Запропоновано зробити акцент на виробленні стратегій щодо забезпечення сталого економічного розвитку, підвищення якості життя населення, запровадженню страхової медицини. Це сприятиме мінімалізації безробіття та розширування населення, розвитку аграрного сектору та промисловості регіону.

Ключові слова: демографія, населення, міграція, безробіття, якість життя.

Постановка проблеми. Людина завжди була і буде основним фактором розвитку суспільства та економіки. В будь-якій країні демографічні проблеми вимагають як своєчасного розуміння, аналізу, так і розробки превентивних заходів щодо їх пом'якшення та усунення. Демографічний чинник являє собою один із визначальних факторів стабільного розвитку держави. Так як різного виду демографічні процеси мають постійний характер, їх число та інтенсивність залежать від соціально-економічних та інших чинників, то з'ясування закономірностей розвитку цих процесів та факторів впливу є актуальним. Управління розвитком регіону вимагає володіння інформацією щодо демографічного стану – чисельності та вікової структури населення, соціально-економічного становища – що має прямий зв'язок з інтенсивністю міграційних процесів, рівнем народжуваності, смертності. Актуальним є дослідження регіональних демографічних проблем, факторів що мають вплив на їх появу або спричинили розвиток, визначення залежності цього процесу від соціально-економічного розвитку області.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми демографії завжди були актуальними для вивчення, аналізу, розробки механізму їх усунення. Для демографів викликали інтерес дослідження та аналіз динаміки наявних демографічних показників, враховуючи регіональні особливості. Ґрунтовні та комплексні дослідження даної проблеми в подальшому можуть слугувати для визначення регіональної політики. Наразі в Україні єдиною профільною науково-дослідною установою яка проводить системні дослідження демографічного розвитку, розробляє демографічні прогнози і є центром наукової думки в даному питанні є Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. Великий внесок в комплексне дослідження народонаселення вніс колишній директор інституту Птуха М.В., він розробив схему вивчення демографічних явищ, вивчав проблеми, причини та тенденції смертності.

В Україні демографічні проблеми розглядалися такими вченими: В.С. Стешенко, С.І. Пірожков, О.А. Малиновська, І.П. Макаренко, В.П.Кузьменко. Щодо вивчення проблем формування трудового потенціалу на регіональному рівні, то це питання вивчалося Мікловдою В.П., який є одним із засновників наукової школи щодо питань соціально-економічного розвитку регіонів. Н.М. Левчук у своїх роботах вказує на доцільність та значущість саме регіонального підходу щодо вивчення проблем демографії та механізму відтворення населення та пропонує групування областей України у п'ять регіонів, які є відмінними за своїми демографічними особливостями. З.О. Пальян приділила увагу питанню регіональним аспектам демографічного розвитку, провела комплексну характеристику процесів населення регіонів та специфіку їх відтворення.

Метою статті є аналіз демографічних особливостей Сумської області та їх вплив на формування трудового потенціалу та соціально економічний розвиток регіону в цілому.

Виклад основного матеріалу. Для вивчення кількості та стану населення країни та окремих регіонів, закономірностей формування населення з врахуванням впливу окремих соціально-економічних та демографічних факторів використовують методичні основи регіональної демографії. За результатами встановлюють, як змінюється загальна кількість населення, в тому числі за окремими категоріями, як впливають певні фактори на ці процеси. Зокрема, виявляють вплив стану розвитку продуктивних сил та формування соціально-економічної ситуації в регіоні, враховуючи географічне розташування та кліматичні особливості регіону. Для дослідження демографічної характеристики регіону використані такі показники:

- чисельність населення, осіб;
- чисельність населення, що проживає у містах та сільській місцевості;

- народжуваність, смертність та природний приріст населення;
- стан міграції населення
- рівень зайнятості;
- рівень безробіття [2];

Сумська область розташована на північному сході України. На півдні, південному сході та заході Сумщина межує в Чернігівською, Полтавською та Харківською областями. На півночі та сході - з Курською, Белгородською та Брянською областями, протяжність кордону з Росією становить близько 500 км.

Сумська область входить до складу північно-східного економічного району України, який являв собою найбільш розвинений район країни і за рівнем загального економічного розвитку, займав третє місце (до подій на сході держави). Розглядаючи залежність демографічних показників від географічного положення регіону, варто відмітити його вплив на міграційні процеси – близькість до кордону з Росією сприяє зовнішній міграції населення, а саме: близькість регіону до Донецької та Луганської області на північному сході спричинило проблему внутрішньої вимушеної міграції, і, як наслідок, регіон реципієнт отримав додаткове навантаження, це загострило соціально-економічні проблеми та спричинило негативний вплив на соціальну інфраструктуру регіону, на ринок праці. Аналізуючи середньорічні показники попиту та пропозиції робочої сили в регіоні, варто відмітити 2014 та 2015 роки – період загострення супротиву в Донецькому регіоні, що мало вплив на ситуацію зі збільшенням кількості зареєстрованих безробітних та навантаженням на одне робоче місце. (Табл.1)

Таблиця 1

**Середньорічні показники попиту та пропозиції робочої сили,
Сумська область**

Роки	Зареєстровано безробітних, чол.	Навантаження на 1 робоче місце, чол.
2013	16505	15
2014	16696	18
2015	17377	21
2016	14649	15

Варто відмітити тенденцію поступової депопуляції населення Сумської області – кількість померлих значно переважає над кількість народжених і поступово збільшується. (Табл. 2) При підвищенні виплат при народженні дитини відмічалось деяке збільшення рівня народжуваності, зараз це не є аксіомою. Варто розглядати не причини низької народжуваності, а наявність тенденцій до підвищення рівня смертності. Відомо, що рівень смертності серед чоловіків вищий ніж серед жінок, та і тривалість життя менша. Це поступово призводить до гендерного дисбалансу. Більша частина смертельних випадків саме через хвороби системи кровообігу, серцево-судинні захворювання, часто причиною яких є наявність шкідливих звичок, а саме тютюнопаління на алкогольна залежність. (Табл. 3) Дуже багато факторів впливають на наявність саме такої тенденції. Неприятливі соціально-економічні умови, низька якість життя і як наслідок низька тривалість життя, певні особливості способу життя людей, наявність шкідливих звичок, недостатній рівень медичного обслуговування, погіршення екологічної ситуації, незбалансоване харчування. Система охорони здоров'я і не була досконалою, але проблеми останнім часом лише загострюються – недостатній рівень фінансування медичних закладів України і Сумського регіону зокрема, невідповідність їх стану науковому розвитку, низький рівень заробітних плат лікарів та молодшого медичного персоналу.

Таблиця 2

Природний рух населення, Сумська область, тис.чол

	2013	2014	2015	2016	2017 (січень-квітень)
Кількість живо народжених	10411	8786	9795	8822	2067
Кількість померлих	19219	16092	19013	18701	4709
Природний приріст, скорочення (-)	-8808	-7306	-9218	-9879	-2642
Кількість померлих дітей у віці до 1 року	67	61	76	58	1

У Сумській області відмічається високий рівень захворюваності, основу структури якої складають хвороби систем кровообігу, органів дихання, сечостатевої системи, отримані травми. Варто звернути увагу на таку проблему як несвоєчасне звернення до лікаря, проведення самолікування. Звичайно, територіальний аспект має деякий вплив на цю проблему, адже кількість медичних установ у сільських місцевостях поступово скорочується, рівень забезпеченості медичним персоналом та обладнанням у містах та селах різниться. Відсутність профілактичних оглядів на підприємствах або ж їх проведення з порушеннями, не дозволяє виявити складні хвороби на початковому етапі, що в подальшому їх ускладнює та переводить в розряд хронічних. Стан здоров'я являє собою якісну характеристику населення і є передумовою до високої тривалості життя та в подальшому активного використання трудового потенціалу людини, зростання продуктивності її праці і ефективний вклад в розвиток виробництва, в розвиток економіки регіону, держави. Варто відмітити «старіння населення» в Сумській області – збільшується кількість населення старшої вікової групи в той час як частка молоді залишається на одному і тому ж рівні протягом 2013-2016 років.

Таблиця 3

Захворюваність населення Сумської області, тис.чол

	Кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань, усього, тис.	Новоутворення	хвороби нервової системи	хвороби системи кровообігу	Хвороби органів дихання	Хвороби шкіри	хвороби кістково-м'язової системи і сполучної тканини	Хвороби сечостат. сис.	Травми, отруєння та деякі інші наслідки дії зовнішніх причин
2013	582,3	1,8	9,3	0,3	38,8	1,0	27,9	37,8	52,3
2014	564,6	1,4	8,9	9,3	28,2	2,1	27,0	36,8	49,5
2015	578,9	2,2	9,4	8,5	35,6	2,9	28,7	38,7	51,7
2016	581Ю6	3.1	10.0	9,2	40,2	3,0	29,0	39,2	52,6

Таблиця 4

Розподіл постійного населення за окремими віковими групами, Сумська область, тис.чол.

	0–14 років	0–15 років	0–17 років	16–59 років	15–64 роки	18 років і старше	60 років і старше	65 років і старше
2013	145,1	155,5	178,4	719,4	808,3	962,7	266,2	187,7
2014	145,0	155,1	176,5	709,7	798,3	954,3	266,0	187,5
2015	145,7	155,1	175,2	699,1	785,8	946,1	267,1	189,8
2016	146,1	155,3	174,3	687,6	773,8	936,8	268,2	191,2

Існує думка, що значну частину демографічних втрат варто пов'язувати з міграційними процесами які впливають на розвиток економіки країни, регіонів в довгостроковій перспективі. Звичайно що геополітичні трансформації в суспільстві впливають на демографічні процеси. Значний розвиток міграційні процеси набрали з часів отримання незалежності держави. Наразі, у зв'язку з отриманням Україною права перетину кордону Європейських країн зони Шенгену без віз, тільки при

наявності біометричного паспорту, українці отримають можливість вільно пересуватися. Звичайно, у європейців є деякі побоювання щодо додаткового міграційного потоку з України і роблять прогнози щодо його збільшення. Науковці, однак, не підтримують таких побоювань.

Так, розрахований на основі соціологічного вимірювання потенціал еміграції та трудової міграції українців в напрямку країн Шенгенської зони за умови скасування віз становить 1,5% населення країни, або півмільйона осіб. На основі економетричної моделі збільшення кількості мігрантів упродовж першого року після запровадження вільного руху населення було оцінено у 200-300 тис. осіб.[5]

Науковці відхиляють прямий зв'язок між обсягами міграції та відміною візового режиму, адже для нашої держави скасували лише короткотермінові шенгенські візи. Українці, які перетнули кордон не матимуть права на постійне проживання, на працевлаштування, відміна віз лише спростить перетин кордону при подорожуванні, ділових поїздках, відвідуванні родичів. Міграція спричиняється іншими причинами, у першу чергу соціально-економічними. Значний вплив мають політичні обставини, рівень суспільної та особистої безпеки. [5]. Яка основна мета виїзду громадян України за кордон? У більшій своїй частці це відвідування родичів, друзів, відпочинок (туризм). У зв'язку з погіршенням економічної ситуації в країні, зростанням курсу іноземної валюти, удорожчанням усіх груп товарів, можливість подорожувати на відпочинок закордон різко зменшилася, а отже і із настанням безвізового режиму ця ситуація навряд чи зміниться.

Близькість Сумської області до кордону з Росією мала вплив на міграційні процеси регіону особливо до початку загострення бойових дій на Донбасі, пізніше ж посилилася переорієнтація подорожей на західний напрямок. В більшості випадків це були короткострокові поїздки, трудова міграція.

Таблиця 5

Міграційний рух населення, Сумська область, тис.чол.

Роки	Усі потоки міграції		
	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Міграційний приріст, скорочення (-)
2014	17175	17576	-401
2015	18334	19308	-974
2016	15009	13947	1152

Наразі потік трудової міграції в певній мірі змінився на західний, цьому посприяла і анексія Криму, і війна на Донбасі. Але Росія все ще залишається привабливим регіоном для трудових мігрантів – близькість, відсутність мовних бар'єрів. Можливою є незначне збільшення частки нелегальних трудових мігрантів, адже за дослідженнями їх кількість з 2013 до 2016 року зросла майже вдвічі. Але все ж кількість порушників менша у порівнянні з тими хто легально подорожує та отримує легальну роботу. Спрощення перетину кордону може в певній мірі підвищити рівень трудової міграції, але вона була і раніше, і спричинена саме тяжким соціально-економічним становищем, спадом виробництва, зростанням рівня безробіття.

З розвитком освіти та освітніх послуг набула популярності міграція, пов'язана з отриманням освіти за кордоном. Звичайно, дуже позитивним для економіки України є отримання висококваліфікованого спеціаліста з зарубіжним досвідом, але негативним є той факт, що деяка частина молоді не повертається в Україну і ми втрачаємо значущий ресурсний потенціал. В Сумському регіоні знаходиться чотири вищих навчальних заклади, які готують спеціалістів для аграрної, банківської, медичної освітньої сфер. Студенти вишів мають можливість проходити виробничу практику за кордоном, стажування, можуть продовжити навчання в магістратурі за фахом. Але кількість освітніх міграційних переміщень в Сумській області не перевищує загальної кількості студентів у порівнянні з західними

областями. Інтелектуальна міграція може бути як освітня, так і наукова та технологічна. Українські науковці подорожують закордон у межах міжнародної співпраці, частка ж безповоротної міграції серед науковців регіону є дуже незначною. Сумська область являє собою індустріально-аграрний регіон, спеціалізація якого пов'язана з видобутком енергетичних ресурсів, розвитком машинобудування, харчової та хімічної промисловості. В області налічується та працює більше 250 підприємств великого та середнього бізнесу, близько 400 сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання, 636 фермерських господарств, більш ніж 133,6 тис. особистих селянських господарств.

Чисельність зайнятого населення у віці 15- 70 років у 2016 році становила 478,5 тис. осіб (у 2015 році, відповідно, 470,5 тис. осіб). Рівень зайнятості становив 56,8% (у 2015 році 55,6%). Чисельність безробітних становила 48,8 тис. осіб. Рівень безробіття (за методологією МОП) становив 9,3% економічно активного населення (у 2015 році – 10,1%). Кількість економічно неактивного населення у 2016 році становила 314,8 тис. осіб. Протягом січня – квітня 2017 року роботодавцями було подано інформацію про заплановане масове вивільнення 1531 працівника, що на 35% менше, ніж у січні – квітні 2016 року. Із загальної кількості попереджених про масове вивільнення 75% становили працівники державного управління й оборони, а також обов'язкового соціального страхування. У січні – квітні 2017 року порівнянні з відповідним періодом 2016 року, було досягнуто позитивної динаміки по основних напрямках діяльності державної служби зайнятості області. Кількість осіб, працевлаштованих за сприяння служби зайнятості Сумської області, зросла на 654 особи або 7,1% та становила 9844 особи. При цьому 3507 осіб працевлаштовані оперативнo до надання статусу безробітного [10].

Таблиця 6

Економічна активність населення у віці 15-70 років

	2013	2014	2015	2016
Економічно активне населення (тис.осіб)	558.7	532.0	523.3	527.3
Рівень економічної активності (%)	65.1	62.5	61.8	62.6
Населення, зайняте економічною діяльністю (тис.осіб)	515.9	481.4	470.5	478.5
Рівень зайнятості населення (%0	60.1	56.6	55.6	56.8
Безробітне населення (за методологією МОП), (тис.осіб)	42.8	50.6	52.8	48.8
Рівень безробіття населення (за методологією МОП), (%)	7.7	9.5	10.1	9.3
Економічно неактивне населення (тис.осіб)	299.6	319.1	323.4	314.8

На нові робочі місця з компенсацією роботодавцю витрат в розмірі єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування працевлаштовані 235 безробітних, що у 2,2 рази більше ніж у січні – квітні 2016 року. Зокрема 98 осіб, які недостатньо конкурентоспроможні на ринку праці та 137 осіб, які працевлаштовані суб'єктами малого підприємства в пріоритетних видах економічної діяльності. Завдяки підвищенню результативності роботи щодо сприяння працевлаштуванню громадян, кількість безробітних станом на 1 травня 2017 року, у порівнянні з відповідною датою 2016 року, скоротилась на 5% (на 807 осіб) та становила 14699 осіб. Станом на 1 травня 2017 року кількість вакансій, заявлених роботодавцями до державної служби зайнятості становила 1706 одиниць. За видами економічної діяльності, більшість вакансій налічується на підприємствах переробної та добувної промисловості (27,9%), у торгівлі і ремонті автотранспорту (17,9%) у сфері охорони здоров'я (11,2%). Завдяки зростанню кількості вакансій та скороченню кількості зареєстрованих безробітних, суттєво знизився дисбаланс між попитом та пропозицією на ринку праці. Станом на 1 травня 2017 року на одне вільне робоче місце претендувало 9 безробітних (станом на відповідну дату 2016 року – 19 осіб) [10].

Висновки. Для дослідження та аналізу демографічного стану Сумського регіону були використані показники чисельності населення, народжуваність, смертність та природний приріст, рівень захворюваності населення, стан міграції, рівень зайнятості та рівень безробіття. Основне завдання у напрямку боротьби з подолання демографічної кризи має бути спрямоване на роботу по скороченню передчасної смерті серед чоловіків. Що можна зробити у цьому напрямку – це змінити ставлення людей до свого здоров'я, націлювати на ведення здорового способу життя. Поступово проходить орієнтація на західні стандарти життя, але ніяк українці не можуть перейти до цінностей пов'язаних зі збереженням свого здоров'я, до цінностей самозбереження а не самознищення. При проведенні соціальних досліджень та опитувань, українці ставлять стан здоров'я на перше місце, але реалії зовсім інші – відмічається значна кількість звернень до лікарів та виявлення хвороб у запущених та хронічних станах. Запровадження страхової медицини, обов'язковість профілактичних оглядів та постійна пропаганда здорового способу життя сприятиме збільшенню працездатного віку населення, підвищенню якості життя. Подолання демографічної кризи є нагальним завданням і потребує значних зусиль у розробці комплексного підходу щодо його вирішення як на рівні регіону так і на рівні держави. Звичайно, варто вивчати і враховувати досвід зарубіжних країн, залучаючи та впроваджуючи його позитивні аспекти в економічній, правовій, соціальній, медичній та освітній сферах. Основний закон України – Конституція – визначає права людини на працю, соціальний захист, охорону здоров'я, медичну допомогу, освіту і основне завдання держави – сприяти повній реалізації цих прав та надати належне фінансування для їх реалізації. Акцент на виробленні стратегій щодо забезпечення сталого економічного розвитку, підвищення якості життя населення, мінімізація безробіття та розширення населення, розвиток аграрного сектору та промисловості і

як наслідок створення нових робочих місць, курс на запровадження страхової медицини – ось основні перші кроки щодо подолання демографічної кризи.

Список використаних джерел

1. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії /НАН України, Інститут економіки; за ред. В. Стешенко. – К., 2001. – 560 с.

2. Зінь Е.А. Регіональна економіка: Підручник. — К.: «ВД «Професіонал», 2007. — 528 с.

3. Лібанова Е.М. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз / Е.М. Лібанова. – К. : Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – 328 с.

5. Клочан І.А. Регіональні аспекти народжуваності в Україні // Демографія та соціальна економіка. – 2010. – № 1. – С. 98–104

5. Малиновська О. Міграційна політика в Україні: формування, зміст, відповідність сучасним вимогам [Електронний ресурс] / О.Малиновська Режим доступу: http://www.ier.com.ua/files//publications/Policy_Briefing_Series/PB_01_migration_2013_ukr.pdf

7. Міністерство соціальної політики України. Річний звіт 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-zviti-.html>

2. Населення України – 2004. Регіональні аспекти демографічного розвитку. – К. : ІДСД НАН України, Держкомстат України, 2005. – 342 с.

8. Стефановський А.І., Рудницький О.П. Прогноз чисельності та статеву - вікового складу населення України до 2050 року // Демографічні дослідження. – Вип. 25. – К., 2003. – С. 105–115

9. Статистична інформація. Головне управління статистики у Сумській області. Електронний ресурс . Режим доступу: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/>

10. Статистична інформація. Сумський обласний центру зайнятості населення. Електронний ресурс. Режим доступу http://www.dcz.gov.ua/sum/control/uk/publish/article?art_id=1852429

REFERENCES

1. Demografichna kryza v Ukraini. Problemy doslidzhennia, vytoky, skladovi, napriamy protydii /NAN Ukrainy, Instytut ekonomiky; za red. V. Steshenko. – K., 2001. – 560 s. [in Ukrainian].

2. *Zin' E.A.* Rehional'na ekonomika: Pidruchnyk. — K.: «VD «Profesional», 2007. — 528 s. [in Ukrainian].

3. *Libanova E.M.* Liuds'kyj rozvytok rehioniv Ukrainy: analiz ta prohnoz / E.M. Libanova. – K. : Instytut demohrafii ta sotsial'nykh doslidzhen' NAN Ukrainy, 2007. – 328 s. [in Ukrainian].

5. *Klochan I.A.* Rehional'ni aspekty narodzhuvanosti v Ukraini // Demohrafiia ta sotsial'na ekonomika. – 2010. – № 1. – S. 98–104 [in Ukrainian].

5. *Malynovs'ka O.* Mihratsijna polityka v Ukraini: formuvannia, zmist, vidpovidnist' suchasnym vymoham [Elektronnyj resurs]/O.Malynovs'ka Rezhym dostupu:http://www.ier.com.ua/files//publications/Policy_Briefing_Series/PB_0_1_migration_2013_ukr.pdf [in Ukrainian].

7. Ministerstvo sotsial'noi polityky Ukrainy. Richnyj zvit 2016. – [Elektronnyj resurs] .–Rezhym dostupu: <http://www.msp.gov.ua/timeline/Socialni-zviti-.html> [in Ukrainian].

2. Naselennia Ukrainy – 2004. Rehional'ni aspekty demografichnoho rozvytku. – K. : IDSD NAN Ukrainy, Derzhkomstat Ukrainy, 2005. – 342 s. [in Ukrainian].

8. Stefanovs'kyj A.I., Rudnyts'kyj O.P. Prohnoz chysel'nosti ta statevo - vikovoho skladu naselennia Ukrainy do 2050 roku // Demohrafichni doslidzhennia. – Vyp. 25. – K., 2003. – S. 105–115 [in Ukrainian].

9. Statystychna informatsiia. Holovne upravlinnia statystyky u Sums'kij oblasti. Elektronnyj resurs . Rezhym dostupu: <http://sumy.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

10. Statystychna informatsiia. Sums'kii oblasnii tsentr zajniatosti naselennia. Elektronnyj resurs. Rezhym dostupu http://www.dcz.gov.ua/sum/control/uk/publish/article?art_id=1852429[in Ukrainian].

КИРИЧЕНКО Т.О. ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ СУМСКОГО РЕГИОНА

Демографический фактор являет собой один из определяющих факторов стабильного развития региона. Актуальным есть исследование региональных демографических проблем, факторов, которые влияют на их появление или стали причиной их развития, определение зависимости этого процесса от социально-экономического развития региона. В статье исследованы демографические проблемы Сумской области, а именно численность населения, рождаемость, смертность и природный прирост, миграция населения, уровень занятости и уровень безработицы. В регионе отмечается тенденция постепенной депопуляции населения – количество умерших значительно превалирует над количеством рожденных и постепенно увеличивается. Неблагоприятные социально-экономические условия, низкое качество жизни и как следствие низкая продолжительность жизни, определенные особенности образа жизни людей, наличие вредных привычек, недостаточный уровень медицинского обслуживания, ухудшение экологической ситуации, несбалансированное питание. В Сумской области отмечается высокий уровень

заболеваемости, основу структуры которого составляют болезни системы кровообращения, органов дыхания, мочеполовой системы, полученные травмы. В Сумской области отмечается высокий уровень заболеваемости, основу структуры которого составляют болезни системы кровообращения, органов дыхания, мочеполовой системы, полученные травмы. Численность занятого населения в возрасте 15- 70 лет в 2016 году составляла 478,5 тыс. человек, уровень занятости составил 56,8%. Численность безработных составила 48,8 тыс. человек, а уровень безработицы составил 9,3% экономически активного населения. Предложено сделать акцент на выработке стратегий по обеспечению устойчивого экономического развития, повышения качества жизни населения, внедрению страховой медицины. Это будет способствовать минимизации безработицы и расслоение населения, развития аграрного сектора и промышленности региона.

Ключевые слова: демография, население, миграция, безработица, качество жизни.

KYRYCHENKO T.O. DEMOGRAPHIC PROBLEMS OF SUMY REGION

The demographic factor is one of the determining factors of sustainable development. The regional demographic problems, the factors that affect their appearance or caused their development, determining the dependence of the process of socio-economic development are to be studied. The demographic problems Sumy region, including population, fertility, mortality and natural growth, migration status, employment and unemployment are studied. There exists a tendency of gradual depopulation - the number of deaths dominates the births and gradually increases. We can observe unfavorable socioeconomic conditions, poor life quality, the harmful habits, insufficient health care, environmental degradation, and unbalanced nutrition. In Sumy region is

characterized by the high level of morbidity which is determined by the diseases of circulatory, respiratory, genitourinary system. The number of employed population aged from 15 to 70 years in 2016 was about 478.5 thousands people, the employment rate was 56.8%. It is suggested to make a focus on developing strategies for sustainable economic development, improving the quality of life, the implementation of health insurance. This will minimize the unemployment and will lead to the development of the agricultural sector and industry in the region.

Keywords: demography, population, migration, unemployment, life quality.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2017 р.

Авторська довідка

	Українською мовою	Англійською мовою
ПІБ/ Last name, first name	Кириченко Тетяна Олександрівна	Kyrychenko Tetiana
Науковий ступінь/ Scientific degree	-	-
Вчене звання/ Scientific rank	-	-
Посада/ Position	Старший викладач	Senior lecturer
Установа/ Establishment	Сумський національний аграрний університет	Sumy national agrarian University